

## UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 31 marca 2017 roku, Sąd Rejonowy w Pabianicach:

I. ustalił, że w skład majątku wspólnego P. P. (1) i J. P. (1) wchodzi:

1. nakłady na nieruchomość położoną w S. przy ul. (...) w postaci:

a) wymiany części ogrodzenia z wykonanego z siatki na wykonane z płyt betonowych;

b) rozbudowania i wykończenia budynku mieszkalnego lecz z wyłączeniem wylania fundamentów oraz zakupu  $\frac{3}{4}$  pustaków zużytych do budowy oraz z wyłączeniem zamontowania pięciu sztuk drzwi wewnętrznych, paneli podłogowych w pokojach dzieciennych położonych po lewej stronie od wejścia do budynku i tego samego rodzaju paneli w części korytarza;

c) nasadzeń trzech drzew owocowych – jabłoni, śliwy i czereśni, pięciu tui i jałowca,

o łącznej wartości 151.543 złote;

2. kwota 42,50 zł stanowiąca równowartość przenośnego garażu blaszanego;

II. dokonał podziału majątku wspólnego P. P. (1) i J. P. (1) w ten sposób, że przyznał uczestniczce postępowania J. P. (1) wszystkie składniki majątku wspólnego i zasądził od uczestniczki postępowania J. P. (1) na rzecz wnioskodawcy P. P. (1) spłatę w kwocie 75.792,75 zł i oznaczył termin jej płatności na trzy miesiące od dnia uprawomocnienia się postanowienia;

III. umorzył postępowanie w zakresie zgłoszonego przez wnioskodawcę roszczenia o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie przez uczestniczkę postępowania z nieruchomości położonej w S. przy ul. (...);

IV. oddalił wniosek o zwrot nakładu z majątku osobistego wnioskodawcy na majątek osobisty uczestniczki postępowania;

V. stwierdził, że wnioskodawca i uczestniczka postępowania ponoszą koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie;

VI. odstąpić od obciążenia wnioskodawcy i uczestniczki postępowania nie uiszczonymi kosztami sądowymi;

VII. przyznał adw. J. Z. ze środków Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Pabianicach kwotę 4.428 złotych tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną wnioskodawcy z urzędu.

Sąd Rejonowy ustalił, że P. P. (1) i J. P. (1) zawarli związek małżeński w dniu 6 sierpnia 1990 r. Sąd Rejonowy w Pabianicach wyrokiem z dnia 19 listopada 2013 r., wydanym w sprawie sygn. akt III RC 140/13, ustanowił z dniem 19 listopada 2013 r. rozdzielną majątkową między małżonkami P.. Związek małżeński P. i J. P. (1) został rozwiązany przez rozwód wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 15 kwietnia 2014 r., sygn. akt II C 1570/13.

W dniu 26 czerwca 2003 r. Z. i B. A. darowali córce J. P. (1) nieruchomość położoną w S. przy ul. (...), dla której prowadzona jest księga wieczysta Kw nr (...).

J. P. (1) pozostaje wyłączną właścicielką nieruchomości. W dacie nabycia przez J. P. (1) własności nieruchomości, była ona zabudowana domem o powierzchni 26,50 m<sup>2</sup>. Dom był murowany, składał się z kuchni, łazienki i przedpokoju. P. i J. P. (2) rozbudowali budynek i wykończyli rozbudowaną część budynku. Do czasu ustanowienia rozdzielną majątkową między małżonkami dom nie był całkowicie wykończony - w salonie były wykonane jedynie wylewki

oraz ułożone płyty kartonowo-gipsowe. Po tej dacie na nieruchomości ułożono kostkę na podjeździe i podwórku, wykonano wiatę garażową, bramę i nowe ogrodzenie od frontu posesji, wybudowano taras i schodek do wejścia od strony frontowej, zmieniono dach na starej części budynku, wymieniono okno i drzwi zewnętrzne prowadzące do tej części budynku, wyburzono w tej części ściany działowe, wymieniono instalację elektryczną w starej części budynku, wymieniono grzejnik w przedpokoju, obrobiono ościeżnice drzwi wewnętrznych, wyposażono garderobę, naprawiono pęknięcia ścian w dużym pokoju i wykonano tam kominek.

Rozbudowa finansowana była z dochodów uzyskiwanych przez oboje małżonków, z kredytu oraz środków uzyskanych przez wnioskodawcę w drodze spadkobrania po ojcu, z tym, że matka uczestniczki postępowania sfinansowała założenie 5 sztuk drzwi wewnętrznych, założenie paneli podłogowych w pokojach dzieciennych i w części korytarza.

Małżonkowie P. sfinansowali wymianę części ogrodzenia z wykonanego z siatki na wykonane z płyt betonowych.

Tytułem spadkobrania po ojcu wnioskodawca w sierpniu 2005r. otrzymał kwotę 28.231,33 zł. stanowiącą równowartość 1/2 wkładu mieszkaniowego. Wskazaną sumę P. P. (1) przeznaczył na zakup materiałów do wylania fundamentów oraz zakup 3/4 pustaków wykorzystanych do rozbudowy domu posadowionego na nieruchomości uczestniczki postępowania.

W czasie trwania wspólności majątkowej strony zasadziły na nieruchomości uczestniczki trzy drzewa owocowe - jabłoń, sliwę, czereśnię, a ponadto 5 tui i krzew jałowca.

Wartość wskazanych powyżej nakładów na nieruchomość uczestniczki postępowania – polegających na rozbudowie domu, wymianie części ogrodzenia i dokonaniu nasadzeń – według stanu z listopada 2013 r. i cen aktualnych – wynosi 151.543 zł.

W czasie trwania wspólności majątkowej małżeńskiej strony kupiły przenośny blaszany garaż. Po ustanowieniu rozdzielności majątkowej uczestniczka oddała garaż na złom. Wartość garażu - według stanu z listopada 2013 r. i cen aktualnych – wynosi 42,50 zł i odpowiada cenie złomu.

P. P. (1) posiada wykształcenie zawodowe, jest mechanikiem precyzyjnym. Wnioskodawca nie pracuje, utrzymuje się z pomocy rodziny i znajomych. Okres zimowy wnioskodawca spędził w schronisku dla bezdomnych w Ł., obecnie mieszka u matki.

J. P. (1) ze stosunku pracy uzyskuje dochody w wysokości 685 zł. miesięcznie. Uczestniczka prowadzi również działalność gospodarczą, która w 2016 r. przyniosła jej dochód w kwocie 2.000 zł. Dochód w tej wysokości można osiągnąć tylko w sezonie, który trwa od marca do listopada. J. P. (1) nie ma nikogo na utrzymaniu, prowadzi gospodarstwo wspólnie z konkubentem, który zarabia 2.000 zł. Stałe miesięczne wydatki uczestniczki to: opłaty za energię elektryczną w wysokości 200 zł, opłaty za wodę w wysokości 40-50 zł, wywóz nieczystości - 7 zł, opłaty za ogrzewanie gazowe - 1.500 zł co drugi miesiąc w sezonie grzewczym.

Uczestniczka postępowania spłacała kredyt zaciągnięty przez oboje małżonków na rozbudowę domu.

Oceniając zebrany w sprawie materiał dowodowy Sąd meriti wskazał, że nie dał wiary twierdzeniu J. P. (1), że wymiana części ogrodzenia została sfinansowana przez jej matkę. Wersji tej zaprzeczył wnioskodawca. Twierdzenia wnioskodawczyni nie potwierdziła nawet jej matka – B. A., która szczegółowo opisała swój wkład w rozbudowę i urządzenie domu córki lecz nie wymieniła finansowania wymiany ogrodzenia.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy wskazał, że ustalił skład majątku wspólnego w oparciu o przepis art. 31 § 1 k.r.o., który stanowi, iż z chwilą zawarcia małżeństwa powstaje między małżonkami z mocy ustawy wspólność majątkowa (wspólność ustawowa) obejmująca przedmioty majątkowe nabyte w czasie jej trwania przez oboje małżonków lub przez jednego z nich (majątek wspólny). Przedmioty majątkowe nieobjęte wspólnością ustawową należą do majątku osobistego każdego z małżonków. J. P. (1) i P. P. (1) nie zawarli umowy majątkowej małżeńskiej, wobec czego należy stwierdzić, że z chwilą zawarcia przez nich związku małżeńskiego, tj. z dniem 6

sierpnia 1990 r., powstała między małżonkami P. wspólność ustawowa. Ustała ona w dniu 19 listopada 2013r. – zgodnie z wyrokiem Sądu Rejonowego w Pabianicach z dnia 19 listopada 2013r., sygn. akt III RC 140/13.

Sąd Rejonowy zauważył dalej, że niesporne między stronami było, iż w czasie trwania związku małżeńskiego małżonkowie P. dokonali nakładu na nieruchomości uczestniczki postępowania w postaci rozbudowania budynku mieszkalnego, wymiany części ogrodzenia i dokonania nasadzeń, a ponadto nabyli przenośny blaszany garaż, który został przez uczestniczkę postępowania oddany na złom. Zważywszy powyższe, Sąd Rejonowy zaliczył do majątku wspólnego stron wierzytelność z tytułu nakładu na nieruchomość oraz równowartość garażu. Wartość nakładów na nieruchomość Sąd Rejonowy ustalił na kwotę 151.543 zł. na podstawie opinii biegłego z zakresu szacunku nieruchomości - uwzględniając stan istniejący w chwili ustania wspólności oraz ceny aktualne. Wartość garażu ustalił na kwotę 42,50 zł. – jako średnią wartość z przedziału określonego przez biegłego d.s. wyceny ruchomości.

Dokonując podziału majątku wspólnego Sąd Rejonowy przyznał wszystkie jego składniki J. P. (1), biorąc pod uwagę, że uczestniczka postępowania jest nadal właścicielką nieruchomości, na którą małżonkowie dokonali nakładów. Uczestniczka zamieszkuje na nieruchomości wraz ze swym konkubentem. Za przyznaniem J. P. (1) kwoty stanowiącej równowartość garażu przemawia fakt zbycia przez nią tej ruchomości i zatrzymania uzyskanych środków.

Dalej Sąd Rejonowy wskazał, że wysokość udziałów w majątku wspólnym ustalił w oparciu o art. 43 k.r.o., zgodnie z którego treścią oboje małżonkowie mają równe udziały w majątku wspólnym. Skoro przyznał J. P. (1) wszystkie składniki majątku wspólnego objęte podziałem o wartości 151.585,50 zł, to zasądzeniu na rzecz wnioskodawcy, tytułem spłaty, podlegała kwota stanowiąca połowę wartości dzielonych składników tj. kwota 75.792,75 zł.

W oparciu o art. 212 § 3 k.c. w zw. z art. 688 k.p.c. i w zw. z art. 46 k.r.o. Sąd Rejonowy oznaczył termin płatności na trzy miesiące od uprawomocnienia się postanowienia uwzględniając, że uzyskanie środków na spłatę będzie wymagało od uczestniczki zaciągnięcia kredytu. Wskazany okres jest wystarczający dla dopełnienia niezbędnych czynności.

Sąd Rejonowy wskazał dalej, że wobec cofnięcia wniosku P. P. (1) o zasądzenie wynagrodzenia za bezumowne korzystanie przez uczestniczkę z jej nieruchomości, postępowanie w tym zakresie zostało umorzone – w oparciu o art. 355 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c..

Uzasadniając oddalenie wniosku P. W. o rozliczenie nakładów z jego majątku odrębnego na majątek odrębny uczestniczki Sąd Rejonowy wskazał, że nakłady z majątku odrębnego jednego małżonków na majątek odrębny drugiego podlegają rozliczeniu z majątku wspólnego tylko wówczas, gdy na przedmiot majątkowy stanowiący majątek odrębny jednego z małżonków dokonano nakładów zarówno z majątku wspólnego, jak i z majątku odrębnego małżonków. Żądanie P. P. (1) rozliczenia nakładu z jego majątku osobistego na majątek osobisty uczestniczki nie mogło jednak zostać uwzględnione. Wnioskodawca wykazał wprawdzie, że przeznaczył kwotę 28.231,33 zł nabytą w drodze spadkobrania na rozbudowę budynku na nieruchomości uczestniczki lecz nie wykazał wartości tego nakładu. Wartością nakładu na nieruchomość nie jest bowiem suma wydatkowana na jego poczynienie lecz różnica wartości nieruchomości uwzględniająca jej stan po dokonaniu nakładów i wartości uwzględniającej jej stan przed dokonaniem tych nakładów (zasady ustalania wartości nakładów na nieruchomość określa Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 września 2004 r. w sprawie wyceny nieruchomości i sporządzania operatu szacunkowego Dz. U. Nr 207, poz. 2109). Określenie wartości nakładu na nieruchomość wymaga wiedzy specjalnej, wykazanie tej okoliczności ciążyło na wnioskodawcy, lecz nie wykazał on inicjatywy dowodowej w tym kierunku, a trzeba pamiętać, że był reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika. P. P. (1) wnioskował wyłącznie o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego na okoliczność wartości nieruchomości uczestniczki, ruchomości wspólnych oraz wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości.

O kosztach postępowania Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c..

Apelację od powyższego postanowienia wnieśli zarówno wnioskodawca jak i uczestniczka postępowania.

Wnioskodawca zaskarżył powyższe postanowienie w części, tj. w zakresie punktu 4.

Zaskarżonemu postanowieniu wnioskodawca zarzucił naruszenie przepisów prawa procesowego, które miało wpływ na wynik sprawy, tj.:

1. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów polegające na ocenie dowodów w sposób dowolny i niewszechstronny przez przyjęcie, że w niniejszej sprawie wnioskodawca nie wykazał wartości nakładu poniesionego ze swojego majątku odrębnego na majątek uczestniczki w wysokości 28.231 zł, w sytuacji gdy z załączonych dokumentów w szczególności postanowienia o stwierdzenie nabycia spadku Sądu Rejonowego w Gdyni, a także przesłuchania stron bezsprzecznie wynika wartość powyższego nakładu, a poza tym jest to okoliczność bezsporna;

2. art. 232 zd. 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez niedopuszczenie z urzędu dowodu z opinii biegłego sądowego rzeczoznawcy na okoliczność ustalenia różnicy wartości nieruchomości uwzględniającej jej stan po dokonaniu nakładów i wartości uwzględniającej jej stan przed dokonaniem tych nakładów;

3. art. 227 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., art. 230 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., art. 232 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., art. 233 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez błędną ocenę materiału dowodowego zebranego w sprawie i brak wszechstronności oceny przedłożonego materiału co doprowadziło do przyjęcia, że wnioskodawca nie wykazał wartości nakładu poniesionego ze swojego majątku odrębnego na majątek odrębny uczestniczki.

W oparciu o wskazane zarzuty wnioskodawca wniósł o:

1) zmianę zaskarżonego postanowienia w punkcie 4 poprzez zasądzenie od uczestniczki na rzecz wnioskodawcy kwoty 28.231,33 zł tytułem zwrotu nakładu majątku odrębnego wnioskodawcy na majątek odrębny uczestniczki oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa adwokackiego udzielonego z urzędu według norm przepisanych;

2) zasądzenie kosztów zastępstwa adwokackiego udzielonego z urzędu według norm przepisanych;

3) ewentualnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Pabianicach.

Uczestniczka zaskarżyła postanowienie w zakresie punktów 1. i 2. zarzucając mu naruszenie przepisów postępowania cywilnego, które wpłynęło na wynik sprawy, tj.:

1. art. 227 k.p.c. w zw. z art. 232 k.p.c. i art. 241 k.p.c. – poprzez ustalenie wartości nakładów poczynionych przez wnioskodawcę na majątek odrębny uczestniczki z pominięciem obciążenia w postaci kredytu hipotecznego, z którego to kredytu pochodziły środki na rozbudowę domu zaciągniętego przez oboje byłych małżonków, a spłaconego w znacznej części jedynie przez uczestniczkę postępowania;

2. art. 233 § 1 k.p.c. polegające na zaniechaniu dokonania wszechstronnej oceny dowodów w zakresie odnoszącym się do ustalenia rzeczywistej wartości nakładów poczynionych przez wnioskodawcę na majątek odrębny uczestniczki w szczególności poprzez pominięcie w tym zakresie zeznań uczestniczki postępowania a także złożonych do akt sprawy dokumentów – potwierdzeń zapłaty rat kredytu.

Przy tak sformułowanych zarzutach skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

**Sąd Okręgowy zważył, co następuje:**

Obie apelacje są niezasadne i podlegają oddaleniu.

W pierwszej kolejności podkreślić należy, że art. 378 § 1 k.p.c. nakłada na sąd odwoławczy obowiązek ponownego rozpoznania sprawy w granicach apelacji, co oznacza nakaz wzięcia pod uwagę wszystkich podniesionych w apelacji

zarzutów i wniosków. Granice apelacji wyznaczają ramy, w których sąd odwoławczy powinien rozpoznać sprawę na skutek jej wniesienia, określają je sformułowane w apelacji zarzuty i wnioski, które implikują zakres zaskarżenia, a w konsekwencji kognicję sądu apelacyjnego (np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 sierpnia 2015 r., V CSK 677/14, nie publik.). Jednocześnie w świetle uchwały 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r. sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiązać go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego, w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania (III CZP 49/07, OSNC 2008/6/55).

Najpierw zatem należy rozpoznać zarzuty naruszenia prawa procesowego, gdyż jedynie w przypadku uznania, że postępowanie dowodowe nie było dotknięte wadami, można przyjąć, że prawidłowo został ustalony stan faktyczny w sprawie. Ponieważ zaś prawna kwalifikacja stanu faktycznego jest pochodną ustaleń, o prawidłowym zastosowaniu bądź niezastosowaniu prawa materialnego można mówić dopiero wówczas, gdy ustalenia stanowiące podstawę wydania zaskarżonego wyroku pozwalają na ocenę tej kwestii (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2002 r. IV CKN 1532/00. Lex nr 78323). Prawidłowe zastosowanie prawa materialnego może mieć z kolei miejsce jedynie do niewadliwie poczynionych ustaleń faktycznych.

Idąc dalej, wskazać należy, że Sąd Okręgowy podziela poczynione przez Sąd I instancji ustalenia faktyczne i w konsekwencji przyjmuje je za własne.

Zarzuty zawarte w obu apelacjach dotyczą naruszeń w zakresie prawa procesowego. Sformułowane przez skarżących zarzuty są dwojakiego rodzaju.

Po pierwsze skarżący zarzucają Sądowi I instancji przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów.

Ta grupa zarzutów nie zasługuje na uwzględnienie.

Określone w tym przepisie granice swobodnej oceny dowodów może naruszać tylko dowolna ocena zebranego materiału, brak wszechstronnej oceny wszystkich istotnych dowodów lub ich ocena sprzeczna z zasadami logicznego powiązania wniosków z ustalonym stanem faktycznym lub doświadczeniem życiowym (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 4 lutego 1999 r., II UKN 459/98 - OSNAPiUS 2000/6/252; z dnia 5 sierpnia 1999 r., II UKN 76/99 - OSNAPiUS 2000/19/732; z dnia 10 listopada 1999 r., I PKN 361/99 - OSNAPiUS 2001/7/216 oraz z dnia 16 kwietnia 2002 r., V CKN 1446/00 - LEX nr 55167). Ocena wiarygodności i mocy dowodów przeprowadzonych w danej sprawie powinna odpowiadać regułom logicznego myślenia wyrażającym formalne schematy powiązań między podstawami wnioskowania i wnioskami oraz uwzględniać zasady doświadczenia życiowego będące wyznacznikiem granic dopuszczalnych wniosków i stopnia prawdopodobieństwa ich przydatności w konkretnej sytuacji. Tylko w przypadku wykazania, że brak jest powiązania przyjętych wniosków z zebraniem materiałem dowodowym, możliwe jest skuteczne podważenie oceny dowodów dokonanej przez sąd. Nie jest wystarczająca sama polemika wyprowadzająca wnioski odmienne, lecz wymagane jest wskazanie, w czym wyraża się brak logiki lub uchybienie regułom doświadczenia życiowego w przyjęciu wniosków kwestionowanych (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 27 września 2002 r., II CKN 817/00 - LEX nr 56906; z dnia 20 stycznia 2005 r., I UK 137/04).

Sąd Rejonowy poddał ocenie wszystkie przeprowadzone dowody, ich wiarygodność i moc dowodową ocenił bez naruszenia obowiązujących w tym zakresie zasad logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego. Oznacza to, że przedstawione w apelacjach zarzuty naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie mogą być uznane za trafne. Apelacje nie wykazały w żaden sposób uchybień w rozumowaniu Sądu Rejonowego, czyniących dokonaną ocenę dowodów nieprawidłową.

Tymczasem w treści swojej apelacji wnioskodawca zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. oparł jedynie na stwierdzeniu, że z załączonych dokumentów (postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku i zaświadczenia z US w G.) oraz przesłuchaniu stron wynikała wartość nakładów poniesionych przez wnioskodawcę na rzecz majątku wspólnego. Tymczasem Sąd I instancji bynajmniej nie ocenił przywołanych przez skarżącego dowodów jako niewiarygodnych,

wskazał natomiast, że nominalna kwota przysporzeńotrzymanych przez wnioskodawcę do majątku osobistego nie określa automatycznie wartości poczynionych nakładów.

W opinii sądu I instancji W opinii sądu I instancji wartością nakładów na nieruchomości nie jest bowiem wydatkowana na nieruchomości suma, a różnica wartości nieruchomości po dokonaniu nakładów z wartością nieruchomości, jaką przedstawiała ona przed dokonaniem tychże. Nie wypowiadając się tutaj co do prawidłowości zaprezentowanych w tym zakresie przez Sąd I instancji rozumowań (o czym w dalszej części uzasadnienia) należy jedynie wskazać, że wbrew twierdzeniom wnioskodawcy to nie odmowa wiarygodności zaprezentowanym przez niego dowodom stanowiła podstawę oddalenia jego wniosku o zwrot nakładów. Sąd I instancji stwierdził jedynie, że nie mógł wnioskować o wartości poczynionych przez wnioskodawcę nakładów z dowodów, które wskazywały jedynie, jaką sumę pieniędzy włożył w nieruchomości wnioskodawca, w żaden sposób natomiast nie informowały, o ile wzrosła wartość nieruchomości w wyniku poczynionych nakładów.

Podobnie głośną polemikę z oceną dowodów przeprowadzoną przez Sąd I instancji prowadzi skarżąca postanowienie uczestniczka postępowania, kiedy zarzuca sądowi, że pominął podczas ustalania stanu faktycznego dowody z jej zeznań i potwierdzeń przelewów bankowych dokumentujących spłatę kredytu. Tymczasem Sąd I instancji bynajmniej ww. dowodów nie pominął i zawarł dokonane na ich podstawie ustalenia w opisie stanu faktycznego. Odrębną kwestią pozostaje, że pomimo udowodnionej przez uczestniczkę spłaty wspólnych zobowiązań byłych małżonków, nie zasądono na jej rzecz stosownej kwoty. Wynika to jednakże z braku wniosku w tym przedmiocie, którego uczestniczka – reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika – nie zgłosiła aż do zakończenia postępowania przed sądem I instancji, o czym jeszcze będzie mowa w dalszej części niniejszego uzasadnienia.

W kontekście powyższych uwag należy stwierdzić, że – wbrew twierdzeniom skarżących – w okolicznościach rozpoznawanej sprawy dokonana w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia ocena dowodów nie jest dotknięta zarzucaną jej wadliwością i mieści się w granicach uznania sędziowskiego wyznaczonych normą art. 233 § 1 k.p.c.. Sąd Rejonowy ocenił dowody w ich całokształcie i wzajemnym powiązaniu, dokonując na tej podstawie prawidłowych ustaleń faktycznych. Stosownie do wymów art. 328 § 2 k.p.c. wyjaśnił też w motywach zaskarżonego postanowienia, jakimi przesłankami kierował się dokonując oceny dowodów, a przedstawiony wywód nie uchybia zasadom logiki i zasadom doświadczenia życiowego.

Poza zarzutem naruszenia normy art. 233 § 1 k.p.c., skarżący wobec zaskarżonego postanowienia sformułowali szereg innych zarzutów dotyczących uchybień w zakresie przepisów procesowych. Ponieważ zarzuty wskazane przez każdego ze skarżących różnią się dość istotnie, zasadnym będzie omówienie ich z osobna w odniesieniu do treści każdej z apelacji.

#### Co do apelacji uczestniczki postępowania:

Poza naruszeniem przepisu art. 233 § 1 k.p.c., uczestniczka zarzuciła zaskarżonemu postanowieniu naruszenie przepisów art. 227 k.p.c. w zw. z art. 232 k.p.c. i art. 241 k.p.c..

Formułując powyższy zarzut uczestniczka postępowania kwestionowała w istocie sposób ustalenia wartości majątku wspólnego byłych małżonków. W ocenie uczestniczki Sąd I instancji nieprawidłowo ustalił wartość majątku wspólnego, ponieważ nie uwzględnił przy jej ustalaniu wysokości hipoteki ustanowionej na należącej do uczestniczki nieruchomości, a zabezpieczającej spłatę wspólnie zaciągniętego przez małżonków kredytu bankowego. W swojej argumentacji uczestniczka powołuje się na ugruntowane w orzecznictwie i piśmiennictwie stanowisko, zgodnie z którym przy ustalaniu wartości poszczególnych składników wchodzących w skład majątku wspólnego trzeba uwzględniać ewentualne obciążenia pomniejszające ich wartość rzeczywistą, przede wszystkim prawa rzeczowe ograniczone, czyli – jak w niniejszym stanie faktycznym – hipotekę.

Apelująca ma wprawdzie rację, że w orzecznictwie ugruntowane jest stanowisko, iż przy szacowaniu składników majątku wspólnego należy uwzględnić obciążenie zmieniające rzeczywistą wartość tych składników majątkowych, w szczególności obciążenie o charakterze prawnorzeczowym, za które ponosi odpowiedzialność każdorazowy właściciel

nieruchomości, zwłaszcza obciążenie hipoteką i prawami dożywocia. Wartość takich obciążeń odlicza się zarówno przy ustalaniu wartości składników majątku wspólnego, jak i przy zaliczeniu wartości przyznanej jednemu z małżonków nieruchomości na poczet przysługującego mu udziału w majątku wspólnym. Brak jest przeszkód, aby przy szacowaniu składników majątku wspólnego w postępowaniu działowym uwzględnić zakres przeznaczenia środków finansowych pochodzących z kredytu zaciągniętego tylko przez jednego z małżonków oraz uwzględnić wynikający z tego wpływ na wartość określonych składników i dokonać odpowiedniego rozliczenia w postępowaniu działowym. Skutkiem zastosowania powyższej formuły rozliczeń jest to, iż spłata długu hipotecznego uwzględnionego przy ustalaniu wartości nieruchomości przez zmniejszenie jej wartości, dokonana z osobistego majątku przez małżonka, któremu przypadła ona w wyniku podziału nie rodzi roszczenia wobec drugiego małżonka, mimo że dług zabezpieczony hipoteką obciążał oboje małżonków (postanowienie Sądu Najwyższego z 2 kwietnia 2009 r., IV CSK 566/08, LEX nr 564826). Czym innym jest bowiem odpowiedzialność osobista byłych małżonków wobec wierzyciela, na którą podział majątku nie ma wpływu, czym innym natomiast zasady rozliczenia między nimi wydatków z majątku osobistego jednego z małżonków z tytułu wspólnego długu. Jeżeli ze względu na istnienie odpowiedzialności rzeczowej dług obciąża rzecz i obniża jej wartość, jego spłata przez małżonka, który w wyniku podziału majątku otrzymał obciążoną rzecz, oszacowaną z uwzględnieniem tego długu stanowi realizację zasady, że zobowiązany do spłaty jest ten komu nieruchomość została przyznana, gdyż spłacając dług zapobiega skierowaniu przez wierzyciela roszczeń do tej rzeczy (por. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z 26 listopada 2009 r., III CZP 103/09, LEX nr 55188; uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z 26 października 2011 r., I CSK 41/11, LEX nr 1101323).

Skarżąca nie dostrzega jednak, iż przywołane orzeczenia Sądu Najwyższego dotyczą odmiennej niż w niniejszej sprawie sytuacji – zmniejszanie wartości nieruchomości o związane z nią zadłużenie miało tam miejsce, gdy obciążona hipoteką nieruchomość, wchodząca w skład majątku wspólnego, była przyznawana w wyniku podziału na własność jednemu z małżonków i stawała się przedmiotem rozliczenia (spłaty) z drugim małżonkiem bądź gdy zobowiązanie było zaciągnięte tylko przez jednego małżonka.

Tymczasem w przedmiotowej sprawie wnioskodawczyni i uczestnik dokonali nakładów na nieruchomości stanowiącej majątek osobisty uczestniczki postępowania, wspólnie zaciągnęli na ten cel kredyt, a jego zabezpieczeniem było ustanowienie hipoteki na nieruchomości uczestniczki. Niewątpliwie rynkowa wartość nieruchomości uczestniczki uległa obniżeniu na skutek obciążenia hipotecznego, jednak nieruchomość ta nie jest przedmiotem majątku wspólnego wnioskodawcy i uczestniczki i nie podlega podziałowi ani jakimkolwiek rozliczeniu w niniejszym postępowaniu. Oboje małżonkowie są natomiast zobowiązani nadal do spłaty zaciągniętego wspólnie kredytu. Podział majątku wspólnego obejmuje w zasadzie jedynie aktywa, natomiast pasywa pozostają poza jego zakresem (zob. orzeczenie Sądu Najwyższego z 18 sierpnia 1959 r., I CR 547/58, OSNCK 1959/2/59 oraz postanowienia Sądu Najwyższego: z 9 września 1976 r., III CRN 83/76, OSP 1977/9/157, z 21 stycznia 2010 r., I CSK 205/09, LEX nr 560500, z 15 kwietnia 2011 r., II CSK 430/10, LEX nr 846560). Długów zaciągniętych przez oboje małżonków zasadniczo więc nie można rozliczać przy podziale majątku wspólnego, gdyż mimo takiego podziału dług nadal się utrzymuje. W powołanym postanowieniu z dnia 9 września 1976 r., III CRN 83/76, Sąd Najwyższy wyraził jednak pogląd, podzielany przez skład orzekający, że stosując odpowiednio art. 686 k.p.c. do postępowania o podział majątku wspólnego, sąd rozstrzyga w tym postępowaniu - i to ze skutkami wynikającymi z dyspozycji art. 618 § 3 k.p.c. w związku z art. 688 i art. 567 § 3 k.p.c. - tylko o takich długach związanych z majątkiem wspólnym i ciążących w czasie trwania wspólności na obojgu małżonkach jako podmiotach wspólności majątkowej małżeńskiej, które zostały spłacone przez jednego z małżonków z własnych środków po ustaniu wspólności majątkowej a przed dokonaniem podziału majątku wspólnego. W świetle powyższych rozważań, Sąd Rejonowy prawidłowo uznał, że brak jest podstaw do uwzględnienia przy określaniu wysokości zasądzonej od uczestniczki na rzecz wnioskodawcy spłaty o wartość obciążenia hipotecznego nieruchomości stanowiącej majątek osobisty uczestniczki postępowania.

W realiach przedmiotowej sprawy brak było również podstaw do rozliczenia ewentualnej spłaty kredytu dokonanej przez uczestniczkę po ustaniu wspólności majątkowej. Jak wskazano wyżej co do zasady roszczenie takie może być przedmiotem rozliczenia w sprawie o podział majątku wspólnego. Ponieważ jednak dotyczy ono nakładu z majątku

osobistego uczestniczki na majątek wspólny (spłata wspólnego długu), sąd o tego typu roszczeniu orzeka wyłącznie na wniosek.

Wniosek taki winien być zgłoszony w postępowaniu w pierwszej instancji, skoro zaś sąd rozstrzyga o nakładach na wniosek, domagający się ich zwrotu zobowiązany jest dokładnie określić swe żądanie, zgodnie z art. 187 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., a więc wskazać wysokość żądanej kwoty oraz przytoczyć okoliczności faktyczne stanowiące podstawę żądania. Stosownie zaś do art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. żądaniem tym sąd jest związany (tak: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 04.04.2012 r., I CSK 323/11, LEX 1164719; uzasadnienia postanowień Sądu Najwyższego z dnia 16.10.1997 r., II CKN 395/97, LEX 50532 i z dnia 02.10.2003 r., V CK 239/02, niepubl.). Należy zauważyć, że w tej części postępowanie nie różni się od postępowania procesowego, którego przedmiotem byłyby tego rodzaju roszczenia. Sam fakt rozpoznania roszczeń z tytułu poczynionych nakładów na majątek objęty wspólnością w postępowaniu nieprocesowym, nie uzasadnia stosowania do reguł rządzących rozstrzygnięciem tych roszczeń zasad odmiennych od tych, jakie rządzą rozstrzygnięciem rzeczonych roszczeń w procesie (por.: Marek Sychowicz: postępowanie o zniesienie współwłasności, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1976, str. 88-89, 139; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 1.12.2011 r., I CSK 78/11, LEX 1129066).

Przenosząc powyższe uwagi na grunt niniejszej sprawy Sąd Okręgowy stwierdza, iż uczestniczka nie zgłosiła w postępowaniu pierwszoinstancyjnym takiego roszczenia. Wskazując bowiem na fakt zaciągnięcia kredytu i jego spłacania nie sformułowała w związku z tymi okolicznościami faktycznymi żadnych roszczeń w sposób, o którym wcześniej była mowa w niniejszym uzasadnieniu – a więc nie zgłosiła żądania zasądzenia oznaczonej kwoty z tytułu zwrotu określonej spłaty kredytu.

#### Co do apelacji wnioskodawcy:

Wnioskodawca, oprócz zarzutu obrazy art. 233 k.p.c., zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił naruszenie przepisów art. 232 zd. 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., polegające na nieprzeprowadzeniu z urzędu dowodu z opinii biegłego mającego na celu ustalenie różnicy wartości nieruchomości uwzględniającej jej stan po dokonaniu nakładów i wartości uwzględniającej jej stan przed dokonaniem tychże.

W uzasadnieniu tego zarzutu podniósł, że uprawnienia sądu w zakresie inicjatywy dowodowej są w postępowaniu nieprocesowym daleko bardziej idące, zatem sąd winien był przeprowadzić ww. dowód z urzędu, z którym to twierdzeniem nie sposób się zgodzić.

Ani specyfika postępowania nieprocesowego, ani tym bardziej stosowany odpowiednio w postępowaniu nieprocesowym art. 232 zd. 2 k.p.c. nie nakłada na sąd obowiązku inicjatywy dowodowej w zakresie, jakim żąda tego wnioskodawca. Istotnie, specyfika postępowania nieprocesowego sprawia, że ustawodawca nakłada na sąd obowiązek ustalenia pewnych faktów z urzędu, co wiąże się z przekazaniem inicjatywy dowodowej w tym zakresie sądowni.

W trakcie postępowania o podział majątku wspólnego obowiązek sądu działania z urzędu ograniczony jest do ustalenia składu tego majątku oraz jego wartości (por. art. 684 k.p.c.). Znaczenie tego przepisu dla postępowania o podział majątku wspólnego polega na tym, że sąd – dążąc do zakończenia podziału majątku w jednym postępowaniu – powinien zwrócić uwagę małżonków na potrzebę wskazania całego majątku podlegającego podziałowi oraz że nie jest związany wnioskami małżonków, jeżeli z oświadczeń ich wyniknie, iż istnieje jeszcze inny majątek wspólny wymagający podziału. Przepis ten natomiast nie daje sądowi uprawnień do prowadzenia z urzędu dochodzeń, czy i jaki istnieje inny wspólny majątek (por. postanowienie SN z dnia 18 stycznia 1968 r., III CR 97/67, OSNCP 1968, nr 10, poz. 169).

W żadnym zaś razie obowiązek taki nie obejmuje działań zmierzających do wykazania faktu poniesienia przez jednego z małżonków nakładów z jego majątku odrębnego na majątek wspólny i wartości tych nakładów. Skoro zaś w tym zakresie obowiązek inicjatywy dowodowej nie został w żaden sposób przeniesiony na sąd orzekający w



sprawie, obowiązuje zasada kontrydiktoryjności postępowania cywilnego, nakazująca stronom dowodzić istotnych dla wykazania zasadności swoich stanowisk kwestii i wykazywać się w tym zakresie inicjatywą dowodową.

Podstawy prawnej dla obowiązku inicjatywy dowodowej sądu nie można również dopatrywać się w treści art. 232 zd. 2 k.p.c., wynikające bowiem z treści tego przepisu uprawnienie Sądu do przeprowadzenia dowodu niewskazanego przez stronę ma charakter wyjątkowy.

Aktywność dowodowa sądu brana jest pod uwagę przez ustawodawcę jedynie jako uzupełniająca w stosunku do aktywności stron. Sąd Najwyższy, charakteryzując treść art. 232 k.p.c., stwierdził, że na sądzie rozpoznającym sprawę nie spoczywa powinność zarządzania dochodzeń mających na celu uzupełnienie i wyjaśnienie twierdzeń stron oraz poszukiwanie dowodów na ich udowodnienie. Do sądu nie należy też przeprowadzanie z urzędu dowodów zmierzających do wyjaśnienia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 232 k.p.c.). Obowiązek przedstawienia dowodów spoczywa na stronach (art. 3 k.p.c.), a ciężar udowodnienia faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie (art. 227 k.p.c.) spoczywa na stronie, która z faktów tych wywodzi skutki prawne (art. 6 k.c.).

Biorąc pod uwagę powyższe skarżący nie może oczekiwać od sądu, że w razie uznania, że przedstawiony przez stronę materiał dowodowy nie dowodzi zasadności wniosków strony, sąd będzie przeprowadzał dowody z urzędu.

Odnosząc powyższe uwagi do argumentów podniesionych w apelacji wnioskodawcy, należy zgodzić się ze skarżącym, że kwota, jaką ze swego majątku wspólnego wnioskodawca wydatkował na nieruchomości uczestniczki została udowodniona. Wartość poczynionych na nieruchomości nakładów z majątku osobistego wnioskodawcy nie wyraża się jednak nominalnie w tejże kwocie, jak słusznie wskazał sąd I instancji. Aby określić wartość ww. nakładów należałoby ustalić, o ile zwiększyły one wartość przedmiotowej nieruchomości, a takich informacji nie zawierały sporządzone w sprawie opinie biegłych. Wnioskodawca, reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika, nie sprostął ciężarowi dowodowemu w tym zakresie, sąd I instancji słusznie zatem wniosek w tym przedmiocie oddalił.

Biorąc pod uwagę wyżej poczynione uwagi, za chybiony należy uznać również ostatni z przytoczonych przez wnioskodawcę zarzutów dotyczących naruszenia przepisów 227 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., art. 230 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., art. 232 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., art. 233 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c..

Zarzut ten w istocie zasadza się na pominięciu przez sąd podczas czynienia ustaleń faktycznych mających wynikać z opinii biegłego, o którego to dowodu przeprowadzenie skarżący nie wnosił, a który to dowód miał wykazać, jaką wartość przedstawiły poczynione przez wnioskodawcę z majątku odrębnego na rzecz nieruchomości żony nakłady. W związku z brakiem wniosku dowodowego w tym zakresie i brakiem obowiązku działania w tej sferze przez sąd z urzędu, zarzut należy uznać za bezzasadny.

Mając zatem na uwadze, że żadna z apelacji nie zawierała zarzutów mogących skutecznie podważyć stanowisko Sądu Rejonowego oraz, że w postępowaniu apelacyjnym nie ujawniono okoliczności, które Sąd Okręgowy winien wziąć pod uwagę z urzędu, obie apelacje podlegały oddaleniu jako bezzasadna na podstawie art. 385 k.p.c..

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie 520 § 1 k.p.c..

Sąd Okręgowy ustalił, że uczestnicy ponoszą koszty postępowania apelacyjnego zgodnie ze swoim udziałem w sprawie, uznając, że byli w tym samym stopniu zainteresowani jego wynikiem i brak było podstaw do odstąpienia od ogólnej zasady orzekania o kosztach postępowania nieprocesowego wyrażonej w art. 520 § 1 k.p.c.

Wysokość wynagrodzenia pełnomocnika z urzędu Sąd Okręgowy ustalił w oparciu o § 16 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 8 w zw. z § 8 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U.2016.1714 z dnia 2016.10.18), którą to kwotę powiększono o należny podatek VAT zgodnie z § 4 ust. 3 powołanego rozporządzenia.